

Şuşadan başlayıb Aşqabadda bitən sənətkar ömrü

İfaçılıq sənətimizin təməl daşını qoyanlardan biri də xanəndə Hacı Hüsü olub. Maraqlı səs tembrilə seçilən sənətkar mahir ifaçılığı ilə yanaşı, muğamlarımızın təbliği və inkişafına da önəmli töhfələr verib. Bu il görkəmli xanəndənin anadan olmasının 185 illiyidir.

Sevimli müəllimi Xarrat Qulu dünyasını dəyişəndən (1883) sonra Hacı Hüsü tanınmış maarifçi Mir Möhsün Nəvvabla görüşərək ustadının xatirəsini yaşatmaq, musiqi məclisi yaratmaq fikrini ona bildirir. Beləliklə, Şuşada "Musiqişünaslar məclisi"nin əsası qoyulur. Məclisin üzvləri, sadəcə, çalib-oxumaqla kifayətlənmir, həmçinin muğam sənətini inkişaf etdirir və davamçılarını yetişdirirlər. Bəzi araşdırmalarda oxuyuruq ki, Hacı Hüsü ilk dəfə olaraq Şuşada "Xanəndələr itifaqı" da yaradıb. Onun üzvləri arasında dövrün tanınmış ifaçılarından Keçəçioğlu Məhəmməd, Malıbəyli Cümşüd, Məşədi İsi, Cabbar Qaryağdıoğlu, Malıbəyli Həmid, Məşədi Məmməd Fərzəliyev və başqaları olub.

Hacı Hüsü həm də görkəmli şair, xeyriyyəçi Xurşidbanu Natəvanın çox hörmət bəslədiyi xanəndələrdən olub. Çox vaxt onun məclislərində yaxından iştirak edib. Tədqiqatlarda qeyd edilir ki, o, şamaxılı Mahmud ağanın və bakılı Məşədi Məlik Mansurovun məclislərinə də tez-tez dəvət edilib.

Hacı Hüsü Şərq klassiklərinin qəzəllərini böyük şövqlə, ilham və məhəbbətlə oxuyub. Bu səbəbdən xalq arasında "gözəllik aşığı" adı ilə də çağırılıb. Hətta haqqında rəvayətlər də yaranıb. O, muğamlar üzərində günlərlə, həftələrlə çalışır, ifasını təkmilləşdirir, yeni-yeni guşələr və xallar əlavə edərmiş. Mənbələrdə göstərilir ki, o, "Rast", "Şur", "Mahur" və baş-

Hacı Hüsü zilə çəkib oxuyur:

*Mən aşiqəm, Qarabağ,
Qara salxım, qara bağ,
Aləm cənnətə dönse,
Yaddan çıxmaz Qarabağ...*

Xanəndə ifasını başa çatdırır. Məclisdə iştirak edən bir professor ayağa qalxıb deyir:

– Ağalar, biz ömrümüzü musiqiyə həsr etmişik. İnsanda incə, təravətli səs nadir hadisədir. Ancaq xanəndənin səsi inandırıcı deyildir...

Məclisdə qızgın mübahisə olur. Vəziyyəti belə gören məclis sahibi qonaqları sakitləşdirib deyir:

– Mübahisə nəyə lazımdır? Əgər xanəndənin səsinə şübhəniz varsa, yoxlaya bilərsiniz.

Məclisdə əyləşən bir həkim xanəndənin boğazına baxır. Dənizmiş və sakitcə qayıdıb yerində əyləşir. Hacı Hüsü bir daha alqışlanır..."

Görkəmli sənətkar səsinin coşub-çağlayan vaxtlarında Həcc ziyarətinə gedir. Bundan sonra şəhərdə toy məclislərində oxuması bəzi dindarlar tərəfindən birmənalı qarşılınmış, hətta onu təhdid edənlər də olur... Hacı Hüsü sənətə çox bağlı insan idi və oxumamaq onun üçün ölümə bərabər olardı. Şəhərdə böyük nüfuz sahibi ruhanilərlə üz-üzə gəlmək üçün xeyli vaxt Gövhər ağa məscidində azan çəkir. O, içindəki yanğını minacatla söndürür. Hər dəfə minbərdə əvvəlki kimi ucadan "Segah" oxuyur. Bəzən də zilə qalxır və zəngülələri ilə hər kəsi kədərləndirir. Günləri xeyli vaxt ziddiyyətli anlarla müşahidə olunur. Bütün bunlara tab gətirə bilməyən Hacı Hüsü Şuşadan getmək qərarına gəlir. Görkəmli sənətkar bir gün yır-yığış edib Türkmənistanın Aşqabad şəhərinə köçür. Lakin onun bu şəhərdə gün-güzəranı heç də yaxşı keçmir. Ehtiyac içində yaşasa da, geriyyə qayıda bilmir...

Muğam ifaçılığı tarixində silinməz iz qoyan Hacı Hüsü 1898-ci ildə, 59 yaşında Aşqabadda vəfat edib.

Savalan Fərəcov